

УДК: 368(477)(091)(045)
JEL Classification: G 22
doi: 10.31767/nasoa.1-2.2020.09

Н. Ю. МЕЛЬНИЧУК,

доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
e-mail: natasha_shevchuk_2012@ukr.net,

ORCID: 0000-0001-9410-3614,

ResearcherID: H-2935-2018;

С. С. ЗАЛЮБОВСЬКА,

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
e-mail: zalyubovskaya@bigmir.net,

ORCID: 0000-0001-5651-8165,

ResearcherID: K-6235-2018;

Ю. Б. КОЛУПАЄВ,

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Національна академія статистики, обліку та аудиту,

e-mail: kaf_fi@nasoa.edu.ua

ORCID: 0000-0003-0631-277X

Researcher ID: I-8483-2018

Страховий ринок України: стан та перспективи розвитку

У статті обґрунтовано необхідність функціонування страхового ринку як одного із головних секторів національної економіки. Визначено сутність економічного поняття "страхування". Досліджено еволюцію розвитку страхування та охарактеризовано його історичні періоди. Запропоновано авторський підхід до виокремлення історичних етапів розвитку страхування в незалежній Україні. На основі аналізу показників і тенденцій розвитку страхового ринку обґрунтовано перспективи його подальшого розвитку. Вказано проблеми розвитку страхового ринку в Україні.

Ключові слова: страхування, страховики, страховий захист, страховий ринок, страхова справа, страхові премії, страхові платежі, страхові суми, відшкодування збитків, нещасний випадок.

N. MELNYCHUK,

Dsc (Economics), Associate Professor,

Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance,

S. ZALYUBOVSKA,

PhD (Economics), Associate Professor,

Associate Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance,

YU. KOLUPAIEV,

PhD (Economics), Associate Professor,

Associate Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance,

National Academy of Statistics, Accounting and Audit

The Insurance Market in Ukraine: The State and Development Prospects

In the current conditions of the economic development in Ukraine, an important place is occupied by the system of insurance relations. Although the insurance market in Ukraine is characterized by a low level of insurance culture, some insurers don't fulfill their obligations, distrust of the population towards insurance companies, imperfection of state regulation mechanisms of the activity of these enterprises, low incomes of the population, etc.

The research of the domestic insurance market shows that insurance itself provides the population with insurance protection against various insurance risks and is the most

© Н. Ю. Мельничук, С. С. Залюбовська, Ю. Б. Колупаєв, 2020

stable source of long-term investments. The existing insurance system in Ukraine is based mainly on principles that have demonstrated its inefficiency and do not meet the needs of the national economy. Urgency of this problem requires further study of the history of the insurance development as a whole, the identification of the development stages of insurance of the independent Ukraine and identification of a group of factors that influence the insurance market development.

Growth of the entrepreneurial activity in the late nineteenth century and a stormy development of joint-stock companies were the beginning of agreements conclusion, definition of the rules of insurance, expansion of the reinsurance activity. Development of the insurance business has shown its profitability, therefore, in our country there is no significant decline in the number of insurance companies. In the competitive environment, insurance companies are increasingly expanding their range of insurance risks, seeking to increase their competitiveness. Insurance has a long history of formation, and research into historical aspects of the insurance development has begun with its evolution. Having analyzed literary sources, we have come to the conclusion that in Ukraine, the insurance development took place under the legal conditions that existed in the period of Kievan Rus and Tsarist Russia, and later in the USSR. Only the adoption of the Law on Insurance in 1996 made the domestic insurance market more developed and modern. Current state and four groups of factors that influence the insurance market development in Ukraine are analyzed. Prospects for the development of the insurance market in Ukraine are substantiated.

Keywords: *insurance, insurers, insurance protection, insurance market, insurance case, insurance premiums, insurance payments, insurance sums, damages, accident.*

Постановка проблеми. Страховий ринок розвинених країн є складною та відкритою системою, що виконує суттєву роль в економіці та суспільстві: за його посередництва відбувається перерозподіл суспільних ризиків, створюються умови для підвищення рівня соціального захисту населення, активізуються процеси глобалізації, формуються значні інвестиційні ресурси тощо; його структура представлена суб'єктами страхового ринку (страховими компаніями) та об'єктами (страховими продуктами). Втім ситуація на страховому ринку України характеризується невисоким рівнем страхової культури, невиконанням деякими страховиками своїх обов'язків, недосконалістю державного регулювання діяльності страхових компаній, низьким рівнем доходів населення. Саме страхування надає населенню страховий захист від нещасних випадків. Однак наявна в Україні система страхування побудована переважно на засадах, які продемонстрували її неефективність і не відповідають потребам національної економіки. В умовах підписання Україною Угоди про асоціацію з ЄС розвиток ефективного вітчизняного страхового ринку як одного із сегментів сучасного фінансового ринку має надзвичайно важливе значення. Це обумовлює актуальність уточнення існуючих і дослідження проблемних теоретичних аспектів розвитку страхового ринку в Україні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні засади розвитку страхового ринку висвітлено у працях таких фахівців як Г. Вознюк [14], А. Загородній [15], С. Залобовська [3], С. Мочерний [2], Т. Рожнова [6], О. Слободянюк [12], І. Шевірьов [17] та інші. Але незважаючи на існування ґрунтовних досліджень, окремі засади розвитку страхового ринку потребують більш глибокого наукового вивчення.

Метою статті є дослідження сучасних тенденцій розвитку страхового ринку та обґрунтування його перспектив в Україні. Дослідження передбачає вирішення таких завдань: визначити сутність економічного поняття “страхування”; проаналізувати історію розвитку страхування в цілому; надати авторський підхід до виокремлення історичних етапів розвитку страхового ринку незалежної України; проаналізувати сучасний стан розвитку страхового ринку в Україні; надати пропозиції стосовно перспектив його подальшого розвитку.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні страхування як особливий вид економічних відносин є найважливішим сектором фінансової системи. Існує велика кількість наукових підходів до його трактування. Огляд літературних джерел щодо визначення економічного поняття “страхування” свідчить про різні підходи дослідників до трактування його сутності. Ф. Боркгауз та І. Ефрон розглядають його крізь призму зниження ризику шляхом його розподілу [18]. В. Базилевич, К. Базилевич вважають, що зміст

страхування має враховувати 34 позиції природних інтересів [1, с. 11]. Водночас В. Райхер пропонує розглядати страхування як систему економічних відносин [11]. На думку В. Шахова, це сукупність особливих замкнених відносин перерозподільчого характеру [16]. Стосовно етимології цього поняття слід зауважити, що, згідно з латинським походженням (“*secures*”) “страхування” означає “безтурботний”.

З огляду на вищезазначене пропонуємо власне тлумачення економічного поняття “страхування”: це система економічних відносин між фізичними та юридичними особами, яка виникає на договірній основі та дає право на виплату страхових платежів у разі настання непередбачуваних подій, які, з одного боку, неможливо передбачити, з іншого – призвели до матеріальних збитків або заподіяли шкоди здоров’ю.

Страхування як один із найбільш ранніх способів захисту від наслідків несприятливих випадків має свою довгу історію. Окремі елементи страхування були відомі ще за тисячі років до нашої ери. Археологічні знахідки дають можливість стверджувати: вже у стародавні часи різні народи добре усвідомлювали необхідність спорудження спеціальних громадських приміщень для зберігання запасів провізії на випадок можливої небезпеки. Так, у шумерів (однієї із ранніх цивілізацій) торговцям видавали суми грошей у формі позики або створювали “спільні каси” для захисту їхніх інтересів на випадок втрати вантажу під час перевезення [5].

Страхування як спосіб захисту почало формуватися тоді, коли створення запасів стало недостатньо для забезпечення подальшого розвитку громади. Відомі перші колективні угоди: фінікійських купців (власників торгових суден) про колективну компенсацію збитків при загибелі або ушкодженні судна, власників худоби у Палестині, які перевозили вантажі, – на випадок їх крадіжки. У законах вавилонського царя Хаммурапі (II тис. до н. е.) передбачалося укладення угоди між учасниками торгового каравану про спільне відшкодування збитків, яких зазнав хтось із них у дорозі від нападу розбійників, пограбування тощо. Є свідчення про поширеність взаємного страхування ритуальних витрат в Стародавньому Римі. Римляни нагромаджували потрібні кошти на похоронні процесії та спорудження пам’ятників у професійних колегіях і спілках. Лише особа, зазначена в заповіті, могла отримати такі кошти і витратити їх тільки на ритуальні заходи. На страхові суми не поширювалися претензії будь-яких кредиторів. Навіть рабовласник (якщо він не значився в заповіті) не мав права на страхову суму раба [5].

На думку окремих учених, першим етапом розвитку страхування варто вважати XIII ст. Саме в цей період було укладено низку договорів між Новгородом і німецькими містами про відповідальність за шляховий ризик. Для цього етапу розвитку страхування характерне усвідомлення необхідності розподілу збитку одного потерпілого на всіх членів спільноти (колегії, гільдії, громади) та використання при розкладці збитку окремих принципів страхування. Але відносини, пов’язані з процесом компенсації шкоди, ще не мають правового оформлення, яке виникає на наступному етапі розвитку страхування, а страхові спілки працюють на принципах взаємного страхування і не переслідують комерційних цілей [14].

Період XIII–XVIII ст. слід вважати другим етапом розвитку страхування. Саме в ці часи постала необхідність у розвитку взаємного страхування у вигляді передачі ризику за певну плату зацікавленим особам. Витоки цього лежали в лихварській діяльності. Завдяки такому способу організації відносин між зацікавленими особами почали встановлюватися більш високі відсоткові ставки для тих, чия господарська діяльність була найбільш ризиковою. При цьому особа, яка виступала кредитором, отримувала премію за ризик, а позичальник мав змогу погасити позику та покрити свої втрати через настання несприятливих подій. Цей етап також характеризується виникненням акціонерних страхових компаній. Так, у 1602 р. було створено перше голландське Ост-Індське товариство, яке займалося морським страхуванням, страхуванням на випадок пожежі, у сільській місцевості – страхуванням посівів від знищення або пошкодження.

Для третього етапу розвитку страхування, який охоплює кінець XVIII – другу половину XIX ст., характерні такі особливості: формування страхової справи, використання страхування як можливості захисту від настання ризиків, виокремлення комерційного

і некомерційного страхування. В цей самий період масово почали з'являтися страхові картелі та концерни. У 1874 р. в Берліні було створено міжнародний концерн, який складався із шістнадцяти страхових товариств. Страхування почало поширюватися на будівлі, тварин, посіви, меблі, одягу, засоби транспорту, вантажі, певного розвитку набуло страхування життя.

На четвертому етапі розвитку страхування, який почався наприкінці XIX ст., було закладено його науково-методологічний фундамент (розроблено науковий апарат оцінки ризику, в тому числі теорію ймовірностей, актуарну математику, демографічну статистику та ін.), нормативно-правову базу (законодавчо оформлено систему грошових відносин між учасниками страхування, визначено принципи ділового обороту, страхова система стала розглядатися як взаємопов'язані між собою суб'єкти (страхові компанії, посередники та ін.), що забезпечують надання страхування), створено страхові технології, відповідні ризиковій ситуації та рівню розвитку фінансового ринку.

Наприкінці XIX ст. страхові компанії усвідомлюють необхідність у координації діяльності на міжнародному рівні. У 1874 р. було створено Міжнародний союз морських страховиків, у 1878 р. – Міжнародний союз страховиків транспорту, у 1928 р. – Міжнародний союз авіаційних страховиків. Доцільно також зауважити, що в цей самий період в Україні з'явилися перші національні страхові товариства: 1892 р. – “Дністер” (м. Львів) та 1911 р. – “Карпатія” (м. Чернівці).

До 1991 р. розвиток страхування на території сучасної України відбувався згідно з економічними, соціальними та правовими умовами тих державних утворень, до яких входили українські землі. З 1991 р. держава самостійно вирішує питання, пов'язані з організацією діяльності страхового ринку. Початком стало створення у жовтні 1991 р. Укрдержстраху на базі Головного управління державного страхування України. В 1993 р. замість Укрдержстраху було створено страхову компанію ВАТ “Національна акціонерна страхова компанія “Оранта”, яку заснував Фонд державного майна України.

Подальшому розвитку страхового ринку в Україні сприяло прийняття у 1996 р. Закону України “Про страхування”. Пізніше у 2002 р. згідно з Указом Президента України № 1153/2002 було створено Державну комісію з регулювання ринків фінансових послуг України, яку в 2011 р. було ліквідовано і створено Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, яка функціонує до сьогодні.

Значну роль у розвитку страхового ринку відіграла затверджена у 1998 р. “Програма розвитку страхового ринку”, яка передбачала пряму присутність іноземного страховика в Україні. Згодом створювалися різні види страхування: соціальне, на випадок безробіття, індивідуальне, майна та пенсійне забезпечення. Це сприяло внесенню у 1999 р. змін до “Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій” та виокремленню рахунка 65 “Розрахунки за страхуванням”.

З набранням чинності у 2011 р. Закону України “Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування” було виокремлено такі види страхування: загальнообов'язкове державне соціальне страхування, недержавне соціальне страхування, індивідуальне страхування, страхування майна.

Дослідивши історію створення та розвитку страхового ринку в Україні, можна виокремити такі його етапи (рис. 1.): зародження, початковий, новітній, активізації, занепаду, сучасний. На нашу думку, такий підхід дає можливість розглянути всі історичні аспекти розвитку страхування в Україні та врахувати найбільш важливі знакові події. Він сприятиме детальному дослідженню страхування як науки, яка має надзвичайно важливе значення в сучасних умовах.

Рівень розвитку страхового ринку в Україні можна охарактеризувати на основі аналізу динаміки кількості страхових компаній, динаміки страхових премій, щільності страхування (страхова премія на душу населення) та рівня проникнення страхування (відношення страхових премій до ВВП). Проведемо аналіз стану розвитку страхового ринку України.

Рис. 1. Етапи розвитку страхового ринку в Україні

Джерело: розроблено та побудовано авторами

Аналіз динаміки кількості страхових компаній в Україні протягом 2013–2018 рр. показав, що переважна їх більшість зосереджена у сфері страхування ризиків "non-Life". В цілому кількість страхових компаній в Україні протягом вказаного періоду істотно зменшилася (рис. 2.).

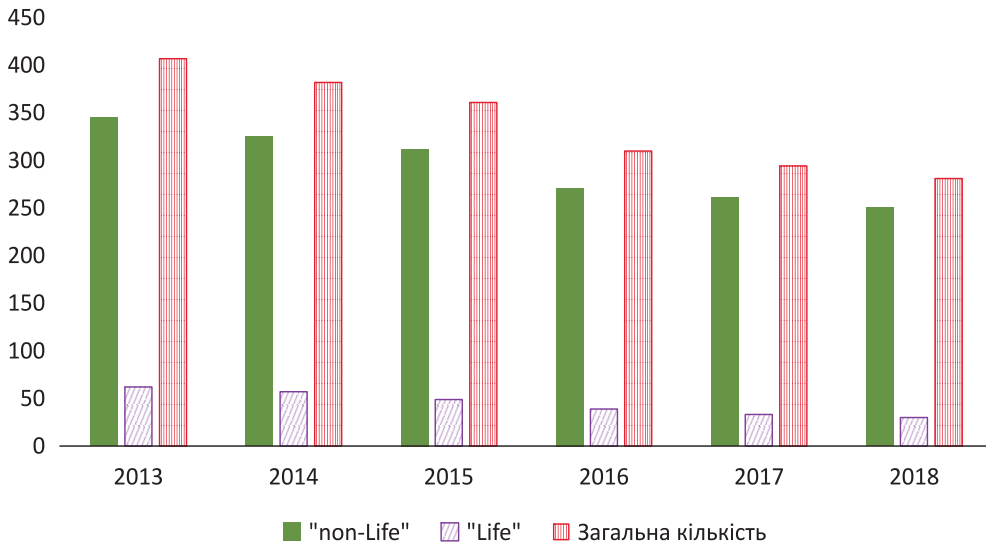

Рис. 2. Динаміка кількості страхових компаній в Україні протягом 2013–2018 рр., одиниць

Джерело: складено авторами на основі [3]

Ринок страхування також оцінюють за обсягом і темпами зростання реальних страхових премій. У 2018 р. найбільшим страховим ринком залишалися США (5 трлн дол. страхових премій на рік, що еквівалентно понад 6% світового валового внутрішнього продукту), далі слідували Китай та Японія. Згідно з прогнозами, до 2029 року на Азіатсько-Тихоокеанський регіон припадатиме 42% світових премій, а частка Китаю становитиме 20%, внаслідок чого він може стати найбільшим страховим ринком до середини 2030-х рр. [20].

В Україні частка валових страхових премій у ВВП в 2018 р. становила 1,4%, що на 0,1% менше, ніж у 2017 р. Частка чистих страхових премій у ВВП залишилась на рівні 2017 р. (1,0% ВВП). Але такий рівень страхових премій відносно ВВП в Україні є скоріше номінальним, ніж реальним. Обсяг валових страхових премій в 2018 р. збільшився порівняно з 2017 р. на 13,7%, порівняно з 2015 р. – на 40,4%. Чисті страхові премії зросли на 20,8% порівняно з 2017 р. і на 30,1% – порівняно з 2016 р. Чисті страхові премії в 2018 р. становили 34424,3 млн грн (69,7% від валових страхових премій), в 2017 р. – 28 494,4 млн грн (65,6%) (рис. 3).

млн грн

Рис. 3. Динаміка страхових премій в Україні протягом 2015–2018 рр., млн грн

Джерело: складено авторами на основі [4]

Не менш важливим показником, який відображає рівень розвитку страхового ринку, є щільність страхування, тобто страхова премія на душу населення. Сьогодні виокремлюють країни з високим, середнім і низьким рівнем страхової премії на душу населення. До країн з високим рівнем належать США, де у 2018 р. цей показник склав 3,7 тис. дол., Японія – 4 тис. дол. Країнами із середнім рівнем страхової премії на душу населення вважаються Чехія – 400 дол., Словаччина – 600 дол., Польща – 650 дол. В країнах з низьким рівнем страхова премія на душу населення становить від 50 до 150 дол. Це, наприклад, Болгарія, Сербія та Румунія [19].

Україна включається до групи країн з низьким рівнем страхової премії на душу населення: протягом 2015–2018 рр. вона сягнула максимуму в 2018 р. 42,90 дол. (рис. 4). Це свідчить про незадовільний рівень соціальної захищеності населення в Україні.

Ще одним показником, який характеризує розвиток страхового ринку, є рівень проникнення страхування. За його допомогою можливо оцінити вплив страхування на соціально-економічний розвиток суспільства. У 2018 р. цей показник у США становив 8,1%, Німеччині – 6,84%, Польщі – 4,6% [19]. В Україні рівень проникнення страхування є не лише низьким, а й з кожним роком зменшується (рис. 5). Тому можна вважати, що рівень проникнення страхування в Україні є вкрай низьким.

дол. на 1 особу

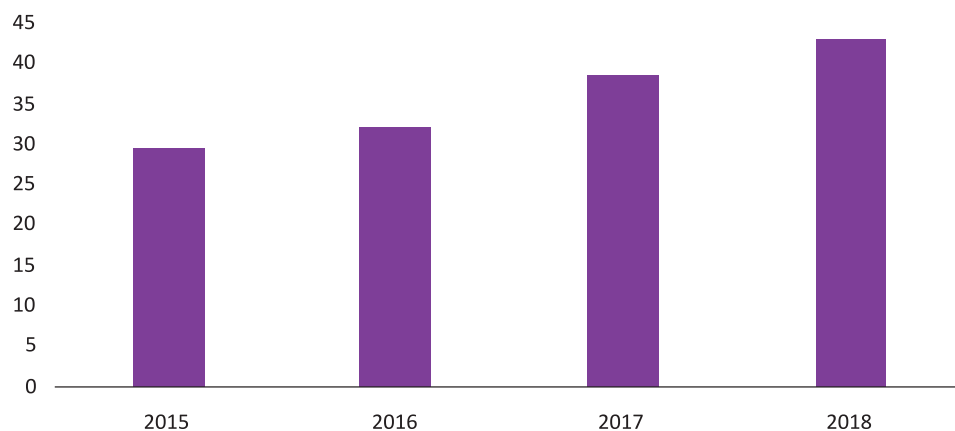

Рис. 4. Щільність страхування в Україні протягом 2015–2018 рр., дол. на одну особу

Джерело: складено авторами на основі [4, 7]

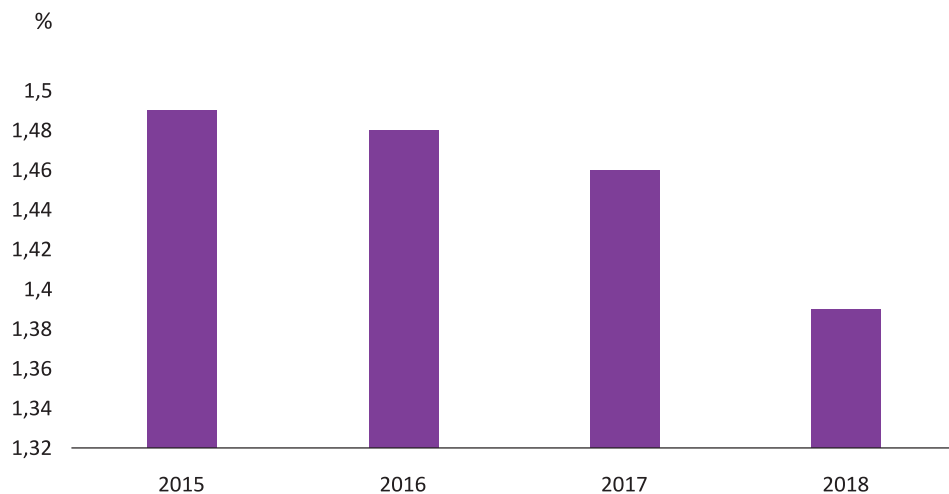

Рис. 5. Рівень проникнення страхування в Україні протягом 2015–2018 рр.

Джерело: складено авторами на основі [4, 7]

Проведений аналіз стану розвитку страхового ринку в Україні дозволяє виокремити такі проблеми: низький розвиток інфраструктури страхового ринку; невідповідність страхового ринку загальним тенденціям розвитку світового страхового ринку; відсутність довіри населення до страхових компаній; неефективність державного регулювання страхового ринку; низький рівень забезпеченості страхових вкладень; низька ринкова капіталізація страхових компаній та низька якість їхніх активів.

Для покращення ситуації на вітчизняному страховому ринку необхідно застосувати такі заходи: створити інфраструктуру страхового ринку згідно зі світовими вимогами; привести розвиток вітчизняного страхового ринку у відповідність до загальносвітових тенденцій; відновити довіру населення до страхових компаній; створити нормативно-правову базу, яка регулюватиме права та обов'язки усіх учасників страхового ринку; забезпечити захист інтересів споживачів страхових послуг; підвищити ефективність державного нагляду за страховим ринком.

Висновки. Дослідивши сутність економічного поняття “страхування” і проаналізувавши історію розвитку страхування в цілому та страхового ринку зокрема, нам вдалося запропонувати науковий підхід до аналізу теоретичних засад страхування шляхом виокремлення етапів розвитку страхового ринку незалежної України. Проаналізовано сучасний стан розвитку страхового ринку в Україні на основі головних його показників. Визначено проблеми та запропоновано перспективи подальшого розвитку страхового ринку в Україні. У подальшому планується розширювати дослідження в напрямі удосконалення механізму державного регулювання страхового ринку України.

Список використаних джерел

1. Базилевич В. Д., Базилевич К. С. Страхова справа. 5-те вид. стер. К.: Знання, 2006. 351 с.
2. Економічний словник-довідник / За ред. С. В. Мочерного. К.: Феміна, 1995. 368 с.
3. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України [Електронний ресурс]. URL: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-pro-stan-i-rozvytok-strakhovoho-rynku-Ukrainy.html> (дата звернення: 19.02.2020).
4. Історія розвитку страхування [Електронний ресурс]. URL: <https://buklib.net/books/22246>(дата звернення: 18.02.2020).
5. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг: офіційний сайт [Електронний ресурс]. URL: <https://www.nfp.gov.ua> (дата звернення: 20.02.2020).
6. Про затвердження тимчасового положення про товариств взаємного страхування: Постанова Кабінету Міністрів України від 01.02.1997 № 132 [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/132-97-п> (дата звернення: 20.02.2020).
7. Про страхування: Декрет Кабінету Міністрів України від 10.05.1993 № 47-93 [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/47-93> (дата звернення: 20.02.2020).
8. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр> (дата звернення: 18.02.2020).
9. Райхер В. К. Обществено-исторические типы страхования. М.: ЮКИС, 1992. 282 с.
10. Рожнова Т. А., Заволока Т. Є., Терещенко Л. О. Короткий словник страхових термінів. К.: Міністерство фінансів України; Учбово-метод. кабінет, 1998. 63 с.
11. Слободянюк О. В., Толкачева Г. В. Страхування як запорука відшкодування збитків при пошкодженні та втраті майна // Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління. 2016. Т. 15. Вип. 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rectpu_2016_15_1_16. (дата звернення: 19.02.2020)
12. Словник сучасної економіки МАКМІЛЛАНА. Пер. з англ. К.: АртЕК, 2000. 640 с.
13. Становлення і розвиток страхування, його принципи [Електронний ресурс]. URL: https://studme.com.ua/105611278443/strahovoe_delo/stanovlenie_razvitie_strahovaniya_ego_printsipy.htm. (дата звернення: 20.02.2020)
14. Страхування: Термінологічний словник / Сост.: А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк. 2-ге вид., випр. та доп. Львів: Бескид Біт, 2002. 104 с.
15. Шахов В. В. Страхування як самостійна економічна категорія // Вісник фінансової академії. 1998. № 1. С. 17–24.
16. Шевирьов І. Страхування в Україні: історія, яка написана з чистої сторінки // Юридична газета, 2004, № 12. URL: <http://www.justinian.com.ua>. (дата звернення: 19.02.2020)
17. Энциклопедический словарь Ф. А. Брокгауза и И. А. Ефрона. Санкт-Петербург, 1901. Т. XXXIа.
18. United Nations Conference on Trade and Development [Electronic resource]. URL: <https://unctad.org/en/Pages/Home.aspx> (last accessed: 18.02.2020).
19. World insurance in 2018: solid, but mature life markets weigh on growth // Sigma. 2018. No 3. URL: <https://www.swissre.com/media/news-releases/nr-20190704-sigma-3-2019.html> (last accessed: 20.02.2020).

References

1. Bazylevych, V. D., Bazylevych, K. S. (2006). Strakhova sprava [Insurance business]. (5th ed.). Kyiv: Znannya [in Ukrainian].
2. Mochernyi, S. V. (1995). Ekonomichnyi slovnyk-dovidnyk [Economic Dictionary Directory]. Kyiv: Femina [in Ukrainian].
3. Informatsiia pro stan i rozvytok strakhovoho rynku Ukrainy [Information on the status and development of the Ukrainian insurance market]. www.nfp.gov.ua. Retrieved from <https://www.nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-pro-stan-i-rozvytok-strakhovoho-rynku-Ukrainy.html>. (last accessed: 19.02.2020) [in Ukrainian].
4. Istoriiia rozvytku strakhuvannia [History of insurance development]. buklib.net. Retrieved from <https://buklib.net/books/22246>. (last accessed: 18.02.2020) [in Ukrainian].
5. Natsionalna komisiia, shcho zdiisniuie derzhavne rehuliuвання u sferi rynkiv finansovykh posluh: ofitsiinyi sait [National Commission for the State Regulation of Financial Services Markets: official website]. Retrieved from <https://www.nfp.gov.ua>. (last accessed: 20.02.2020) [in Ukrainian].
6. Pro zatverdzhennia tymchasovoho polozhennia pro tovarystv vzaiemnoho strakhuvannia [On Approval of the Temporary Regulation on Mutual Insurance Companies]: Directive of the Cabinet of Ministers of Ukraine from No 132 (February 1, 1997). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/132-97-p>. (last accessed: 20.02.2020) [in Ukrainian].
7. Pro strakhuvannia [On Insurance]: Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine No 47-93 (May 10, 1993). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/47-93>. (last accessed: 20.02.2020) [in Ukrainian].
8. Pro strakhuvannia [On Insurance]: the Law of Ukraine No 85/96-VR (March 7, 1996). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-vr>. (last accessed: 18.02.2020) [in Ukrainian].
9. Raikher, V. K. (1992). Obshchestvenno-istoricheskie tipy strakhovaniia [Social and historical types of insurance]. Moscow: IuKIS [in Russian].
10. Rozhnova, T. A., Zavoloka, T. Ye., Tereshchenko, L. O. (1998). Korotkyi slovnyk strakhovykh terminiv [A brief glossary of insurance terms]. Kyiv: Ministry of Finance of Ukraine [in Ukrainian].
11. Slobodianiuk, O. V., Tolkacheva, H. V. (2016). Strakhuvannia yak zaporuka vidshkoduvannia zbytkiv pry poshkodzhenni ta vtrati maina [Insurance as a pledge of compensation for losses resulting from damage and loss of property]. Rynkova ekonomika: suchasna teoriia i praktyka upravlinnia – Market Economics: Modern Management Theory and Practice, 15 (1). Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/rectpu_2016_15_1_16. (last accessed: 19.02.2020) [in Ukrainian].
12. Slovnyk suchasnoi ekonomiky MAKMILLANA [MacMillan's Dictionary of Modern Economics] (2000). Transl. from English. Kyiv: ArtEK [in Ukrainian].
13. Stanovlennia i rozvytok strakhuvannia, yoho pryntsypy [Formation and development of insurance, its principles] (n. d.). Retrieved from https://studme.com.ua/105611278443/strahovoe_delo/stanovlenie_razvitie_strahovaniya_ego_pryntsipy.htm. (last accessed: 20.02.2020) [in Ukrainian].
14. Zahorodnii, A. H., Vozniuk, H. L. (2002). Strakhuvannia: Terminolohichni slovnyk [Insurance: Glossary]. (2nd ed.). Lviv: Beskyd Bit [in Ukrainian].
15. Shakhov, V. V. (1998). Strakhuvannia yak samostiina ekonomichna katehoriia [Insurance as an independent economic category]. Visnyk finansovoi akademii – Bulletin of the Financial Academy, 1, 17–24 [in Ukrainian].
16. Shevyrov, I. (2004). Strakhuvannia v Ukraini: istoriia, yaka napysana z chystoi storinky [Insurance in Ukraine: a story written from a clean page]. Yurydychna hazeta – Legal newspaper, 12. Retrieved from <http://www.justinian.com.ua>. (last accessed: 19.02.2020) [in Ukrainian].
17. Entsiklopedicheskii slovar F. A. Brokhauza i I. A. Efrona [Encyclopedic Dictionary of F. A. Brockhaus and I. A. Efron]. (1901) (Vol. XXXIa). St. Petersburg [in Russian].
18. United Nations Conference on Trade and Development. Retrieved from <https://unctad.org/en/Pages/Home.aspx>. (last accessed: 18.02.2020).

20. World insurance in 2018: solid, but mature life markets weigh on growth (2018). Sigma, 3. Retrieved from <https://www.swissre.com/media/news-releases/nr-20190704-sigma-3-2019.html>. (last accessed: 20.02.2020).

Посилання на статтю:

Мельничук Н. Ю., Залюбовська С. С., Колупаєв Ю. Б. Страховий ринок України: стан та перспективи розвитку. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту: зб. наук. пр.* 2020. №1-2. С. 81-90. doi: 10.31767/nasoa.1-2.2020.09.